

BEZMAKSAS KONTROLSARAKSTS

Kā pasargāt sevi, ģimeni un uzņēmumu no krāpniekiem ar AI

Šodien var noklonēt cilvēka balsi un pat video, un hakeri ar mākslīgo intelektu uzlauž vietnes un servissus daudzākā ātrāk nekā agrāk. Labā ziņa: no vairuma šādu uzbrukumu pasargā vienkāršas vienošanās un daži iestatījumi. Lūk, kas noteikti jāizdara.

Kā tieši kaut ko iestatīt, pajautā ChatGPT, Claude vai citam AI. Gatavi jautājumi ir zem punktiem, tos var vienkārši nokopēt.

Personīgā dzīve

☐ Brīdini tuviniekus. Vecākiem, vecvecākiem un visiem, kas mazāk pārziņa tehnoloģijas, pasaki tieši: balsi un pat video zvanu var viltot.

☐ Ģimenes koda vārds. Izdomājiet vārdu, ko zināt tikai jūs. Vienojieties klātienē, nevis sarakstē. Zvana „dēls” un prasa naudu: pajautā vārdu.

☐ Noliec klausuli un piezvani atpakaļ. Šaubies par zvanu, pat ar pazīstamu balsi vai video? Piezvani pats uz numuru no saviem kontaktiem.

☐ Divfaktoru aizsardzība, bet ne ar SMS. E-pasts, banka, sociālie tīkli, ziņapmaiņas lietotnes: autentifikatora lietotne, piekļuves atslēga (passkey) vai fiziska drošības atslēga (piemēram, YubiKey). Vispirms aizsargā e-pastu: caur to atiestata visas pārējās paroles.

PAJAUTĀ AI Kā [servisā] ieslēgt pieteikšanos ar autentifikatora lietotni SMS vietā?

☐ Paroļu pārvaldnieks katram kontam. Katram servisam sava gara parole, neviena atkārtojuma. Piemēram, 1Password, Apple Passwords vai Google Password Manager.

PAJAUTĀ AI Palīdzi izvēlēties paroli pārvaldnieku un pārnest uz to visas paroles. Man ir [iPhone vai Android] un [Windows vai Mac].

☐ Atjauninājumi. Telefons, dators, pārlūks, lietotnes. Ieslēdz automātisko atjaunināšanu.

☐ Nespied saites „steidzamās” ziņās. „Konts bloķēts”, „sūtījums aizkavējies”, „steidzami apstiprini”: atver vietni vai lietotni pats.

☐ Mazāk tavas balss un sejas publiski. Padari sociālos tīklus privātus vai ierobežo, kas redz tavus video un stāstus.

PAJAUTĀ AI Kā Instagram padarīt kontu privātu un ierobežot, kas redz manus stāstus?

☐ PIN kods pie mobilā operatora, lai tavu numuru nevarētu pārnest uz svešu SIM karti.

Atgādne vecākiem

IZDRUKĀ UN PIESTIPRINI PIE TELEFONA

- 1 Zvana „radnieki” un prasa naudu? Pajautā mūsu koda vārdu.
- 2 Nav vārda vai šaubies? Noliec klausuli un piezvani pats uz numuru no saviem kontaktiem.
- 3 Balsi un pat video var viltot.
- 4 Steidzina un lūdz nevienam neteikt? Tas ir krāpnieks.
- 5 SMS kodus, paroles un PIN nevienam nesaki. Banka tos neprasa.
- 6 Saites ziņās nespied. Zvani bankai uz numuru, kas norādīts uz kartes.
- 7 Šaubies? Zvani man: _____

Uzņēmums

- ☐ Sava koda frāze katram, kas rīkojas ar naudu. Katram darbiniekam ar tiesībām maksāt, mainīt rekvizītus vai piešķirt piekļuves ir sava frāze. Jebkurš zvans vai video zvans ar lūgumu pēc naudas, piekļuvēm vai datiem: vispirms frāze. Paraksti ar katru, ka frāzei ir viņa paraksta spēks un viņš atbild par tās noslēpumu: ja viņš to kādam nodod, sekas ir viņa. Neglabā frāzes darba čatā.
- ☐ Atzvans uz zināmu numuru. Zvana „direktors”, „piegādātājs” vai „banka”: noliec klausuli un piezvani uz numuru no savas datubāzes, nevis no ziņas.
- ☐ Rekvizītu maiņa tikai pēc pārbaudes. Piegādātājs vai darbinieks atsūtīja jaunus rekvizītus: vispirms atzvans uz zināmu numuru, tad maksājums.
- ☐ Četru acu princips. Maksājumus virs limita un rekvizītu maiņu apstiprina divi cilvēki. Otrais nepiedalās tajā pašā zvanā.
- ☐ Maksājumu limiti, arī katram darbiniekam ar tiesībām maksāt.
- ☐ Pārskati tiesības. Kas var maksāt, mainīt rekvizītus, piešķirt piekļuves? Katram tikai tas, kas vajadzīgs darbam. Darbinieks aizgāja: aizver viņa piekļuves tajā pašā dienā.

PAJAUTĀ AI Sastādi vienkāršu piekļuves tiesību tabulu uzņēmumam ar [skaits] cilvēkiem: kas maksā, kas maina rekvizītus, kas piešķir piekļuves.
- ☐ Aizvietošanas noteikumi iepriekš. Kas apstiprina maksājumu, ja atbildīgā nav. Pierakstīts, nevis izlemts pa telefonu.
- ☐ Nekādu izņēmumu steigas vai slepenības dēļ. „Steidzami, konfidenciali, nevienam nesaki” nozīmē: pārbaudi. Pasaki komandai skaļi, ka pārbaudīt pat „direktoru” ir pareizi un par to nesodīs.

- ☐ 10 minūšu instruktāža komandai. Balsi un video var viltot, katram ir sava koda frāze, lūk, atzvana noteikums.

PAJAUTĀ AI Sagatavo 10 minūšu instruktāžu darbiniekiem par krāpšanu ar viltotu balsi un video, ar piemēriem un pārbaudes noteikumiem.

- ☐ Divfaktoru aizsardzība un paroļu pārvaldnieks visiem darba kontiem. E-pasts, banka, grāmatvedība, CRM, uzņēmuma sociālie tīkli. Kopīgās paroles nodod tikai caur paroļu pārvaldnieku, nekad čatā.

- ☐ Atjaunini vietni un sistēmas. Tava vietne darbojas ar WordPress vai citu PHP? Pajautā izstrādātājam vai hostinga uzņēmumam, vai ir uzstādīts PHP labojums no 2026. gada 21. oktobra, un palūdz apstiprinājumu.

PAJAUTĀ AI Kā pārbaudīt, kāda PHP versija ir manā vietnē un vai tā jāatjaunina?

Pāris vienošanās šodien izmaksā lētāk nekā viens „direktora“ zvans rīt. Nosūti šo kontrolsarakstu tam, kura drošība tev ir svarīga.

Daļa punktu ņemta no Andreja Karpatija (Andrej Karpathy, viens no OpenAI dibinātājiem) digitālās higiēnas kontrolsaraksta un vienkāršota ikdienas lietošanai.

YANIS LUBINS • AI AUTOMATIZĀCIJA MAZIEM UZŅĒMUMIEM

Uzzini, kā ar AI divkāršot komandu bez papildu algām

Ieviest AI aģentus mazā uzņēmumā ir kā pieņemt darbā papildu cilvēkus tiem darbiem, kas tev vienmēr bija vajadzīgi, bet kam nekad nebija budžeta

UZZINĀT, KĀ TAS STRĀDĀ ►

yanislubins.com